

Wirdum – Rondje Wirdum-Swichum 9km

Aan de noordkant van Wirdum, een dorp vlak onder Leeuwarden, ligt een idyllisch stukje weg, vlakbij de Jouwsmastate. Het is een restant van de oude Swichumerdijk die van Barrahuis naar Swichum liep. Dit stukje weg komt voor in een boerderijenwandeling die onlangs verscheen bij het Historisch Centrum Leeuwarden.

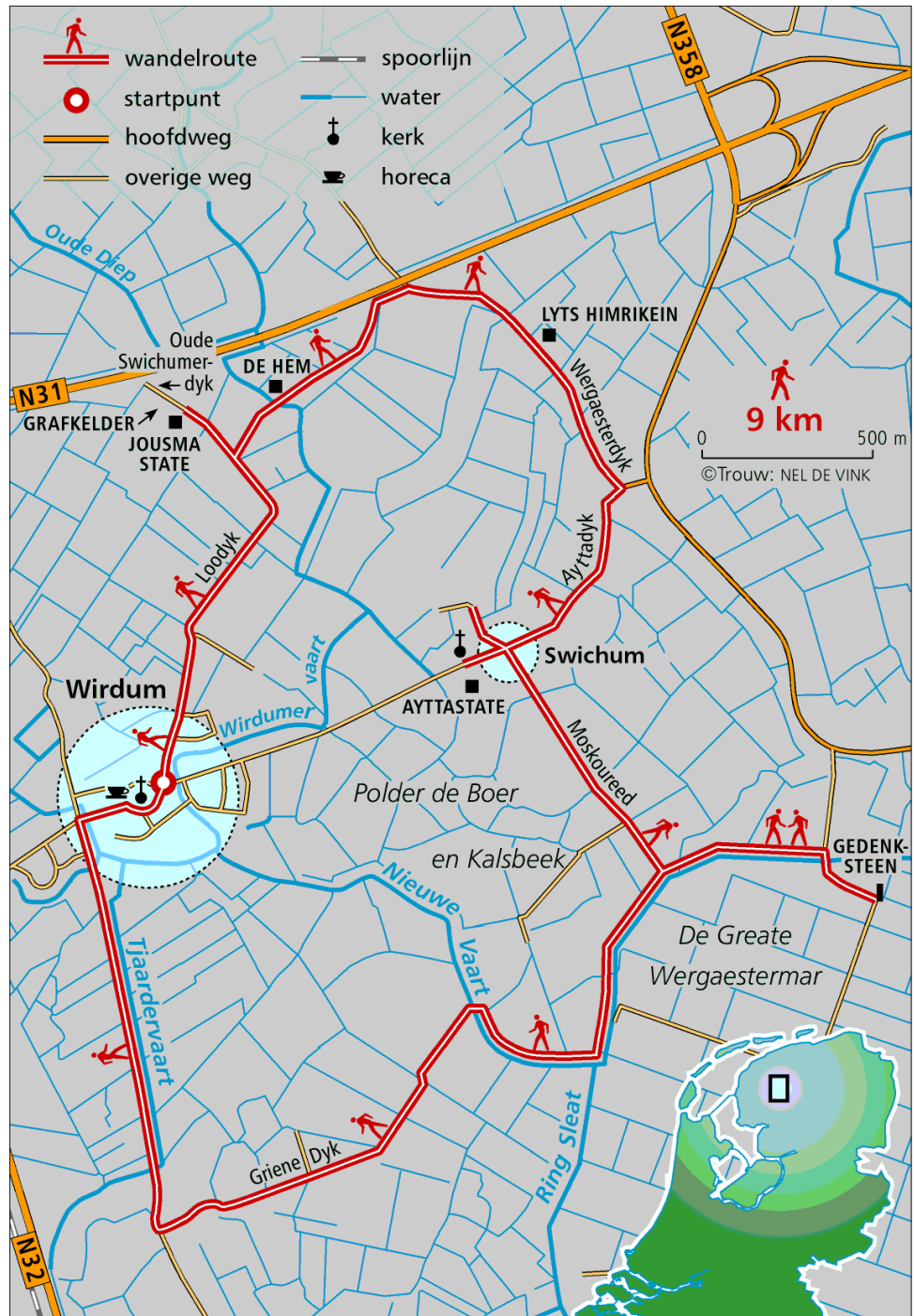
Laat dit nu een weg zijn, die in mijn familiegeschiedenis een belangrijke rol speelt. Een van mijn verre voorvaders namelijk, Wigle van Ayta, rechtsgeleerde en lid van de Geheime Raad van Karel V, kwam uit Swichum. Hij noemde zich dan ook Viglius ab Ayta Suichemus. Deze Viglius, die in 1507 in Barrahuis geboren werd en driekwart eeuw later in Gent is begraven, zou -zo gaat het verhaal in mijn familie- onze stamvader zijn. Een wandeling in zijn nagedachtenis.

Veel van de wegen die Viglius in zijn leven gegaan is, zijn gedocumenteerd. Bijvoorbeeld: in het jaar 1561 kwam de grote Wigle in hoogsteigen persoon van

Brussel naar Swichum om er een bruiloft van een nicht bij te wonen. Viglius, gehuld in zijn scharlakenrode mantel en omhangen met de ordeteken van het Gulden Vlies, werd bij zijn aankomst omgeven door familie, vrienden, functionarissen, de leden van het hof, de Friese adel en geestelijkheid en alles wat naam had in de provincie: een Huizinga-waardig tafereel. Vermeld staat ook dat de inwoners van Swichum het gezelschap met boers gezang vermaakten.

Het eigenlijke doel van Viglius' reis naar Friesland was overigens van een heel andere orde: het was een politieke missie gericht tegen de ketterbewegingen die in Friesland hardnekkig de kop opstaken.

Het waren überhaupt verre van rustige tijden. Dat lees je ook af aan de geschiedenis van de boerderijen rondom Wirdum -strategisch gelegen in die eeuwen, niet ver van de oude Middelzeedijk en aan de in die tijd drukbevaren Wirdumervaart. Neem de Jouwsmastate, de eerste grote boerderij waar de wandelroute langs

komt. Op dit terrein stond oorspronkelijk een verdedigingstoren, die bij het Leeuwarder Bieroproer van 1487 vernield werd, en vervolgens een steenhuis dat in 1515 werd verwoest.

Wat van deze geschiedenis rest is een kleine, via een bruggetje bereikbare, familiebegraafplaats omgeven door hoge bomen en een gracht. Een speldeknop-klein plekje, dat in mijn ogen op zich al doel van een wandeling zou mogen zijn.

De volgende boerderij is De Hem, vlak naast het witte fietsbruggetje over de kronkelende Wirdumervaart. En nog zo'n boerderij: Lyts Hinrikein, met zijn trotse voorhuis en zijn gigantische stolpgedeelte -als ik het goed heb woonde hier aangetrouwde familie van de Aytta's.

De bultige weilanden hier hebben hun eigen geschiedenis: er zijn hoog opgeslibde kweldergronden, knipkleigronden, erosiegeulen en oude rivierbeddinkjes, alles met duidelijk waarneembare hoogteverschillen. Ook sommige stukken van de oeroude Wirdumervaart gaan terug op erosiegeulen van de Middellzee. Op het kaartje bij de wandelroute staan de hoogteverschillen aangegeven.

Het dorp Swichum zelf -ik zeg het met trots- ligt er bij als een plaatje, met roestbruine daken, de bomen nog steeds in het blad, en het zadeldaktoentje dat zich steeds weer achter de bomen verstopt. Het is een dorp van zeventig zielen groot. Het terpkerkje is een juweeltje, met zijn bij de restauratie zorgvuldig intact gelaten korstmossen en een schat aan details die op zijn romaanse oorsprong duiden. Links naast de ingang zijn twee stenen geplaatst die uit het voormalige Aytta Godshuis komen, een armenhuis dat Viglius vlak naast de kerk had laten bouwen, op de plek waar de terp nu afgegraven is. Tegenover de kerk stond vroeger de Aytstata waar Viglius zijn jeugd doorbracht. Het mooiste zicht op het kerkje heb je vanaf het lommerrijke dijkje dat achter de kerk om loopt (Om 'e tsjerke). Zo te zien zou dat ook een stukje van de oude Swichumdijk geweest kunnen zijn.

De Swichumdijk liep oorspronkelijk door tot aan het Wergeastermeer. Tot in de zeventiende eeuw een echt meer, met veel vis en belangrijk voor het scheepvaartverkeer. Het is met geld van de Amsterdamse koopman Kley (wiens gedenksteen in een bocht van de polderweg ligt) ingepolderd, naar het voorbeeld van de Noord-Hollandse droogmakerijen van die tijd, met keurig rechte sloten en een kaarsrechte weg in het midden. Heel wat anders dan de polders van De Boer en Kalsbeek, waar de route eerder langsliep.

De terugtocht naar Wirdum gaat langs de Ringdijk, en delen van de in de late Middeleeuwen aangelegde Nieuwe Vaart.

Leeg land, zouden sommigen deze weidegronden noemen: helemaal rondom zie je niets dan ruimte. Maar in het fijne kantwerk langs de horizon, voorbij de uitgestrekte weilanden, tekenen zich bomen af, een verre autoweg, hoogspanningsmasten, de hoge kantoorgebouwen van Leeuwarden, en dichterbij wat plukjes bomen rond een boerderij, de spitse toren van Wirdum, het torentje van Swichum. En het zou mij vandaag geen enkele moeite kosten om de auto's van de grote weg te vervangen door de bruiloftsstoet van 1561, en om de geluiden van de opvliegende eenden aan te vullen met dat van klapperende zeilen in de wind.

De wandelroute Wirdum en Swichum is voor € 2 te koop bij het Historisch Centrum Leeuwarden aan de Grote Kerkstraat 29 in Leeuwarden, en bij de VVV-Leeuwarden, tel. 0900-2024060. Wirdum is het beginpunt van deze wandeling. Te bereiken vanaf Leeuwarden met bus 95 of 28. De enige pleisterplaats langs de route is café Duhoux aan de Greate Buorren in Wirdum (zondag meestal gesloten, tel. 058-2551513). Ook verkrijgbaar bij het Historisch Centrum Leeuwarden: een route rond Lekkum, Miedum en Snakkerburen, en eentje rond Wytgaard.